

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	15
--------------------	----

WSTĘP DO EKONOMII

ROZDZIAŁ 1	
CO TO JEST EKONOMIA?	21

1.1. Co to znaczy: ekonomia?	21
1.1.1. Obserwacja	24
1.1.2. Uogólnianie (indukcja)	25
1.1.3. Wnioskowanie (dedukcja)	26
1.1.4. Krytyka	27
1.2. Język teorii ekonomicznej	28
1.3. Makroekonomia a mikroekonomia	29
1.4. Ekonomia pozytywna a ekonomia normatywna	30
1.5. Osobliwości ekonomii	32
1.5.1. Rola doświadczenia	32
1.5.2. Statystyczny charakter praw ekonomicznych	34
1.5.3. Zmienność warunków gospodarowania	34
1.5.4. Prognozy, które same się obalają, i podobne problemy	35
1.5.5. Ekonomia a interesy	37
1.5.6. Czy ekonomia jest nauką?	37
Krótko mówiąc	38
Słowniczek ekonomisty	40
Zrób to sam!	40
Uwaga, błąd!	41
Od planu do rynku, czyli plan Balcerowicza i jego skutki (studium przypadku)	42
Aneks	46

ROZDZIAŁ 2
NARZĘDZIA EKONOMISTY 50

2.1.	Zestawy danych ekonomicznych	50
2.1.1.	Źródła	50
2.1.2.	Dane statystyczne i wykresy	51
2.1.3.	Średnie	54
2.1.4.	Wartości absolutne i wartości względne	54
2.1.5.	Wskaźniki	56
2.1.6.	Wskaźniki jako średnie ważone	57
2.1.7.	Zmienne nominalne i zmienne realne	60
2.2.	Związki między zmiennymi ekonomicznymi	62
2.3.	Modele ekonomiczne a dane statystyczne	65
2.3.1.	Model ekonomiczny	65
2.3.2.	Dane obserwacyjne a modele ekonomiczne	68
	Krótko mówiąc	69
	Słowniczek ekonomisty	70
	Zrób to sam!	71
	Uwaga, błąd!	73
	Jak czytać dane statystyczne? Plan Balcerowicza a poziom życia w Polsce (studium przypadku)	74

CZĘŚĆ
1
MIKROEKONOMIA

ROZDZIAŁ 3
RYNEK 81

3.1.	Co to jest rynek?	81
3.1.1.	Popyt	81
3.1.2.	Podaż	85
3.1.3.	Cena równowagi	88
3.2.	Rynki wolne, rynki regulowane	90
3.2.1.	Cena maksymalna	91
3.2.2.	Cena minimalna	92
3.3.	Elastyczności	94
3.3.1.	Prosta elastyczność cenowa popytu	94
3.3.2.	Mieszana elastyczność cenowa popytu	98
3.3.3.	Dochodowa elastyczność popytu	99
3.3.4.	Elastyczność cenowa podaży	101
3.3.5.	Zastosowania praktyczne	101
	Krótko mówiąc	103
	Słowniczek ekonomisty	105

Zrób to sam!	105
Uwaga, błąd!	107
Cena minimalna na rynku cukru w Polsce w sezonie 1995/1996 (studium przypadku)	108

ROZDZIAŁ 4

KONSUMENT 112

4.1. Możliwości konsumenta	112
4.1.1. Ograniczenie budżetowe	112
4.1.2. Przesunięcia i zmiany nachylenia linii ograniczenia budżetowego	114
4.1.3. Nietypowe linie ograniczenia budżetowego	116
4.2. Preferencje konsumenta	118
4.2.1. Funkcja użyteczności	118
4.2.2. „Mapa” gustów konsumenta	119
4.3. Decyzje konsumenta	125
4.3.1. Optymalny koszyk dóbr	125
4.3.2. Punkt równowagi a zmiany dochodu (dobra normalne, dobra niższego rzędu)	127
4.3.3. Punkt równowagi a zmiany cen	129
4.3.4. Zmiana ceny dobra a dobrobyt konsumenta (efekt substytucyjny i efekt dochodowy)	130
4.4. Zastosowania praktyczne teorii wyboru konsumenta	132
4.4.1. Podatek pośredni czy bezpośredni?	132
4.4.2. Autostrada czy transport publiczny?	134
Krótko mówiąc	135
Słowniczek ekonomisty	136
Zrób to sam!	136
Uwaga, błąd!	139
Budujemy tunel, aby skrócić podróż do Hipogrodu (studium przypadku)	140

ROZDZIAŁ 5

PRODUCENT 142

5.1. Formy przedsiębiorstw	142
5.1.1. Własność prywatna i własność kolektywna	142
5.1.2. Formy prawne i organizacyjne przedsiębiorstw	144
5.2. Cele działalności przedsiębiorstwa	148
5.3. Jak przedsiębiorstwo oblicza zysk?	149
5.3.1. Rachunek wyników	149
5.3.2. Bilans	151
5.4. Utargi	152
5.5. Koszty	154
5.6. Przykład	155
5.7. Technika produkcji a koszty	158
5.7.1. Krótki okres: prawo malejących przychodów	158
5.7.2. Długi okres: korzyści i niekorzyści skali	159
5.8. Decyzje przedsiębiorstwa o podaży	162

Krótko mówiąc	164
Słowniczek ekonomisty	165
Zrób to sam!	165
Uwaga, błąd!	167
Rachunek kosztów, czyli rozterki przedsiębiorcy (studium przypadku)	168

ROZDZIAŁ 6

PAŃSTWO	170
----------------------	-----

6.1. Równość, efektywność	171
6.2. Rynek a efektywność	172
6.3. Co państwo robi w gospodarce?	174
6.3.1. Państwo reaguje na efekty zewnętrzne	174
6.3.2. Państwo dba o dostępność dóbr publicznych	177
6.3.3. Państwo zapewnia dostęp do informacji	178
6.3.4. Państwo podtrzymuje konkurencję na rynku	180
6.3.5. Państwo prowadzi politykę przemysłową	182
6.3.6. Państwo nacjonalizuje i prywatyzuje	183
6.3.7. Państwo tłumia wahania koniunktury	184
6.3.8. Państwo wyrównuje dochody	185
6.4. Zawodność państwa	191

Krótko mówiąc	195
Słowniczek ekonomisty	196
Zrób to sam!	196
Uwaga, błąd!	197
„Trucie na kartki”, czyli jak pogodzić wodę (państwo) z ogniem (rynkem) (studium przypadku)	198

ROZDZIAŁ 7

FORMY RYNKU	201
--------------------------	-----

7.1. Dlaczego rynki różnią się od siebie?	201
7.2. Konkurencja doskonała	202
7.2.1. Przedsiębiorstwo: popyt, podaż, wielkość produkcji	202
7.2.2. Gałąź wolnokonkurencyjna: skutki szoku popytowego	205
7.3. Monopol	206
7.3.1. Popyt, podaż, wielkość produkcji	206
7.3.2. Monopol a gałąź wolnokonkurencyjna	210
7.4. Konkurencja monopolistyczna	214
7.4.1. Popyt, podaż, wielkość produkcji	214
7.4.2. Różnicowanie produktu	215
7.5. Oligopol	216
7.5.1. Porozumienia przedsiębiorstw	217
7.5.2. Sztywność cen	218
7.6. Rola wejść i wyjść	220

Krótko mówiąc	222
Słowniczek ekonomisty	223

Zrób to sam!	223
Uwaga, błąd!	225
Telekomunikacja Polska S.A. – polski monopol naturalny? (studium przypadku)	226

ROZDZIAŁ 8

PODZIAŁ 231

8.1. Czynniki produkcji	231
8.2. Rynki czynników produkcji: popyt	233
8.2.1. Popyt przedsiębiorstwa na usługi czynnika produkcji	233
8.2.2. Popyt na zasób czynnika produkcji	236
8.2.3. Popyt gałęzi na czynniki produkcji	237
8.3. Rynki czynników produkcji: podaż	238
8.3.1. Decyzje o podejmowaniu pracy zawodowej	238
8.3.2. Podaż kapitału a stopa procentowa	239
8.3.3. Prawie stały zasób ziemi w gospodarce	241
8.3.4. Podaż czynników produkcji w gałęzi	242
8.4. Przykłady działania rynków czynników produkcji	243
8.4.1. Rynek pracy	243
8.4.2. Rynek kapitału	245
8.4.3. Rynek ziemi	246
8.5. Podział dochodów	248
8.5.1. Funkcjonalny podział dochodów	250
8.5.2. Podmiotowy podział dochodów	250
8.5.3. Przyczyny zróżnicowania dochodów w społeczeństwie	253
Krótko mówiąc	254
Słowniczek ekonomisty	256
Zrób to sam!	256
Uwaga, błąd!	257
Aneks. Stopa procentowa i wartość zaktualizowana kwoty pieniądza z przyszłości	258

ROZDZIAŁ 9

RYZIKO 262

9.1. Stosunek ludzi do ryzyka	262
9.2. Łączenie ryzyka	266
9.3. Rynek kapitałowy	269
9.3.1. Łączenie ryzyka na rynku kapitałowym	269
9.3.2. Różnicowanie portfela inwestycyjnego	270
9.4. Rynek ubezpieczeń	273
9.4.1. Decyzja o ubezpieczeniu się	273
9.4.2. Łączenie ryzyka przez towarzystwa ubezpieczeniowe	275
9.4.3. Dzielenie ryzyka przez towarzystwa ubezpieczeniowe	277
9.4.4. Co hamuje rozwój rynku ubezpieczeń?	279
9.5. Rynek transakcji terminowych	281

Krótko mówiąc	284
Słowniczek ekonomisty	285
Zrób to sam!	285
Uwaga, błąd!	287
Kolokwium z mikroekonomii	289

CZĘŚĆ

2

MAKROEKONOMIA

ROZDZIAŁ 10

MIERZYMY DOCHÓD NARODOWY 295

10.1.	Produkt krajowy brutto w gospodarce zamkniętej	295
10.1.1.	Produkt krajowy brutto sumą wydatków na dobra finalne	296
10.1.2.	Produkt krajowy brutto jako suma wartości dodanej	299
10.1.3.	Produkt krajowy brutto jako suma wynagrodzeń czynników produkcji	301
10.1.4.	Przyływy i odpływy	303
10.1.5.	Przykład	305
10.2.	„Otwieramy” gospodarkę	307
10.2.1.	Eksport i import	308
10.2.2.	Produkt krajowy brutto w Polsce	309
10.2.3.	Produkt narodowy brutto (PNB)	311
10.2.4.	Mierniki pochodne	312
10.3.	Produkt narodowy brutto, produkt krajowy brutto i mierniki pochodne a poziom życia	313
	Krótko mówiąc	317
	Słowniczek ekonomisty	318
	Zrób to sam!	319
	Uwaga, błąd!	320
	Czy Hindusi rzeczywiście są aż tak biedni? (studium przypadku)	321

ROZDZIAŁ 11

RYNEK DÓBR 324

11.1.	Równowaga w gospodarce bez państwa	324
11.1.1.	Struktura popytu zagregowanego	325
11.1.2.	Wielkość produkcji w stanie równowagi	329
11.1.3.	Nierównowaga	331
11.1.4.	Mnożnik	334
11.1.5.	Paradoks zapobiegliwości	336
11.2.	Państwo	337
11.2.1.	Popyt państwa, wpływ podatków na konsumpcję	338
11.2.2.	Wydatki państwa i podatki a wielkość produkcji	339

11.2.3.	Budżet, dług państwa	340
11.2.4.	Kiedy państwo powinno zwiększać wydatki?	342
11.3.	Handel zagraniczny	344
11.3.1.	Eksport, import	344
11.3.2.	Eksport i import a wielkość produkcji	345
11.4.	Poza keynesizmem	347
11.4.1.	Model klasyczny	347
11.4.2.	Czy prawdziwa gospodarka jest „keynesowska”, czy też „klasyczna”?	349
	Krótko mówiąc	350
	Słowniczek ekonomisty	352
	Zrób to sam!	352
	Uwaga, błąd!	353

ROZDZIAŁ 12

RYNEK PIENIĄDZA 354

12.1.	Co to jest pieniądź?	354
12.2.	Do czego jest potrzebny pieniądź?	356
12.3.	Banki	358
12.3.1.	Banki komercyjne	359
12.3.2.	Bank centralny	360
12.4.	Ile pieniądza jest w gospodarce?	361
12.5.	Kreacja pieniądza przez banki komercyjne	364
12.6.	Kontrola podaży pieniądza M1 przez bank centralny	367
12.7.	Popyt na pieniądź	369
12.8.	Równowaga na rynku pieniądza	371
	Krótko mówiąc	373
	Słowniczek ekonomisty	374
	Zrób to sam!	374
	Uwaga, błąd!	375
	Wibid, wibor, reverse repo, outright sale..., czyli jak to się robi na Świętokrzyskiej (studium przypadku)	376

ROZDZIAŁ 13

RYNEK PRACY 380

13.1.	Co to znaczy bezrobocie?	380
13.1.1.	Aktywni zawodowo, pracujący, bezrobotni	380
13.1.2.	Przepływy na rynku pracy	386
13.1.3.	Struktura bezrobocia	387
13.2.	Rodzaje bezrobocia	389
13.3.	Koszt bezrobocia	394
13.3.1.	Koszt społeczny	395
13.3.2.	Prywatny koszt bezrobocia	395
13.4.	Co może zrobić państwo?	397

13.4.1.	Likwidacja bezrobocia cyklicznego	397
13.4.2.	Jak zmniejszyć bezrobocie naturalne (frykcyjne i strukturalne)?	399
Krótko mówiąc		402
Słowniczek ekonomisty		403
Zrób to sam!		403
Uwaga, błąd!		405

ROZDZIAŁ 14

WSPÓŁDZIAŁANIE TRZECH RYNKÓW

14.1.	Związek między rynkiem dóbr i rynkiem pieniądza	406
14.1.1.	Stopa procentowa a wielkość produkcji	407
14.1.2.	Wielkość produkcji a stopa procentowa	408
14.1.3.	Model IS-LM	409
14.1.4.	Krzywa zagregowanego popytu	416
14.2.	Związek między rynkiem dóbr i rynkiem pracy	417
14.2.1.	Rynek pracy a rynek dóbr	417
14.2.2.	Rynek dóbr a rynek pracy	420
14.3.	Współdziałanie rynków	422
14.3.1.	Gospodarka „klasyczna”	422
14.3.2.	Gospodarka „klasyczna” a gospodarka „keynesowska”	424
14.3.3.	Jak zachowuje się prawdziwa gospodarka?	426
Krótko mówiąc		431
Słowniczek ekonomisty		432
Zrób to sam!		432
Uwaga, błąd!		434

ROZDZIAŁ 15

INFLACJA

15.1.	Co to znaczy inflacja?	435
15.2.	Przyczyny inflacji	437
15.2.1.	Zmiany ilości pieniądza w obiegu	437
15.2.2.	Deficyt budżetowy	441
15.2.3.	Inflacja a wielkość produkcji i bezrobocia	443
15.3.	Koszty inflacji	449
15.4.	Jak sobie poradzić z inflacją?	452
15.4.1.	Środki polityki gospodarczej	452
15.4.2.	Instytucje	454
15.5.	Inflacja w Polsce w latach dziewięćdziesiątych	454
Krótko mówiąc		457
Słowniczek ekonomisty		458
Zrób to sam!		458
Uwaga, błąd!		459
Kosztowa czy popytowa? (studium przypadku)		460

ROZDZIAŁ 16
GOSPODARKA OTWARTA 463

16.1.	Kurs walutowy	464
16.1.1.	Zmiany kursu walutowego	464
16.1.2.	Systemy kursu walutowego	466
16.2.	Bilans płatniczy	472
16.3.	Bilans obrotów bieżących a równowaga wewnętrzna	475
16.3.1.	Od czego zależy wielkość eksportu netto?	476
16.3.2.	Wpływ eksportu netto na wielkość produkcji w kraju	478
16.3.3.	Podsumowanie	479
16.4.	Polityka ekonomiczna w gospodarce otwartej	481
16.4.1.	Stopa procentowa a przepływy kapitału	481
16.4.2.	Polityka ekonomiczna przy stałym kursie walutowym	483
16.4.3.	Polityka ekonomiczna przy płynnym kursie walutowym	485
16.4.4.	Wnioski	486
	Krótko mówiąc	487
	Słowniczek ekonomisty	488
	Zrób to sam!	489
	Uwaga, błąd!	490

ROZDZIAŁ 17
WZROST GOSPODARCZY 491

17.1.	Wzrost gospodarczy i stopa wzrostu	491
17.2.	Teorie wzrostu gospodarczego	492
17.2.1.	Model Solowa	493
17.2.2.	Postęp techniczny	494
17.2.3.	Wzrost ekstensywny i wzrost intensywny	498
17.2.4.	Granice wzrostu gospodarczego	499
17.2.5.	Model Harroda-Domara	501
17.3.	Wahania koniunktury	503
17.3.1.	Cykl koniunkturalny Juglara	503
17.3.2.	Model mnożnika-akceleratora	505
17.3.3.	Cykle Kondratiewa	508
17.4.	Państwo a wzrost gospodarczy	511
17.4.1.	Spory o koncepcję	511
17.4.2.	Prace badawczo-rozwojowe	512
	Krótko mówiąc	513
	Słowniczek ekonomisty	514
	Zrób to sam!	515
	Uwaga, błąd!	516
	Kolokwium z makroekonomii	517
	Egzamin z ekonomii	521
	Indeks	525